ב"ה • ערב שבת-קודש פרשת בשלח • י"ד בשבט ה'תשס"ז • 2.2.07 • הגיליון השבועי לכל יהודי • גיליון מס' 1048

שיחת השבוע

חב"ד יוצא לאור על־ידי צעירי־אגודת־חב"ד - המרכז • עורך: מנחם ברוד • יו"ר: הרב יוסף־יצחק אהרונוב

כוח ההרס וכוח הבניין

כוח ההרס נראה חזק מכוח הבניין, אך בפועל כוח הבניין גובר ומכריע. כוח ההרס יכול לנצח בנקודה זו או אחרת, אבל במאזן הכולל, כוח הבניין מנצח ללא ערעור

הילד יושב כבר שעה ובונה מגדל מקוביות. הוא מניח בזהירות קובייה על קובייה, וסוף־סוף מצליח לבנות מגדל לתפארת. זורח מאושר הוא קורא להוריו ומראה להם את מעשה ידיו. ואז מגיח האח הקטן ובמכה אחת ממוטט את כל המגדל. כמה קשה לבנות וכמה קל להרוס.

אלפי פועלים עמלו שנים על בניית מגדלי התאומים במנהטן. בבניית המגדלים הושקעו קרוב למיליארד דולר. אט־אט התרוממה עוד קומה ועוד קומה, עד שהושלם המפעל שנהפך לאחד מסמלי קו הרקיע של העיר ניו־יורק. פחות משעה נדרשה כדי ששני המגדלים האדירים ייהפכו לערימת אבק ואפר. כמה קשה לבנות וכמה קל להרוס.

כשלושים שנה ארכה בניית יישובי חבל עזה. איזו התרגשות הייתה כשהצליחו להקים עוד בית ועוד שכונה. באיזו שמחה חגגו את בנייתו של בית־כנסת או את חנוכת הבית של ישיבה ותלמוד־תורה. כל קידוח של יסוד בקרקע נתן את התחושה שבכך נקבעות עובדות שאיש לא יוכל להזיזן. אולם בתוך שבוע ימים בלבד נהרס חבל־הארץ הפורח והיה לעיי־חורבות. כמה קשה לבנות וכמה קל להרוס.

הטוב מצטרף

כוח ההרס נראה חזק לאין־שיעור מכוח הבניין. הבנייה דורשת עמל ויגיעה, היא אורכת זמן וצורכת משאבים רבים. ההרס נעשה בשנייה אחת ובהשקעה קטנה יחסית. הבנייה מצריכה אדריכלים, מהנדסים, מעצבים, בנאים, טייחים, רצפים, חשמלאים, צַבָּעים. כל בעל מקצוע מביא עמו את הידע שלמד ואת כישרונו האישי. צירוף כל הכישורים הללו יוצר את הבניין. כדי להרוס דיי בלבנת־חבלה פשוטה.

אבל אם אכן כוח ההרס חזק מכוח הבניין, היה עולמנו צריך להיות מדבר שממה. כוחות ההרס היו צריכים להשמיד את כל מה שיצרו כוחות הבניין, שהרי ההרס הוא החזק והוא הגובר. בפועל אנו רואים שדווקא כוח הבניין גובר ומכריע. כוח ההרס יכול לנצח בנקודה זו או אחרת, אבל במאזן הכולל, כוח הבניין מנצח ללא ערעור. עובדה שהעולם נבנה ומתפתח, משתכלל ונעשה מפואר יותר ומורכב יותר.

זה מה שאמרו חז"ל "מרובה מידה טובה ממידת פורענות". הטוב יש בו עוצמה גדולה פי כמה וכמה מהרע. איננו צריכים ללכת שולל אחר יכולתו של כוח ההרס להשמיד בתוך שניות דברים שעמלו עליהם חודשים ושנים, כי בסופו של דבר כוח הבניין עוצמתו גדולה לאין־ערוך.

סודו של הטוב ושל כוח הבניין הוא ביכולת להוסיף נדבך על נדבך, לצרף מעשה למעשה. הרע וההרס הם התפרצות חד־פעמית, שיכולה להיות בעלת עוצמה גדולה, אבל היא נקודתית ואין היא מצטרפת אחת לאחת. לעומתו, הטוב מתחבר אל הטוב, לבנה מצטרפת ללבנה, וכך נוצר כוח אדיר שיכול לגבור אפילו על יכולתו ההרסנית של הרע.

הטוב צומח

הטוב נמשל לזרע שנזרע באדמה. הוא נראה גרגיר קטן, אבל הוא צומח ועולה ונהפך לאילן רב־ממדים. כל אילן כזה מניב פירות שבהם זרעים נוספים, המצמיחים עוד ועוד אילנות. זרע אחד קטן יכול להצמיח יער שלם. זה כוחו של הטוב.

לעיתים אנחנו חושבים שרק מהפכות גדולות יכולות לשנות את המציאות. ט"ו בשבט, ראש־השנה לאילנות, מפנה את תשומת־ליבנו לכוח הצמיחה הקיים בטוב. מעשה טוב אחד, דיבור טוב אחד, אפילו מחשבה טובה אחת – יש בהם כוח אדיר. אם כל אחד ואחת מאיתנו יגביר את כוחו של הטוב ויוסיף מעשה טוב, עוד מצווה, עוד תורה, עוד תפילה – יצטרף הטוב הזה ויהפוך לעוצמה אדירה.

ולמעשה, הרמב"ם אומר, שעל האדם לראות את עצמו ואת העולם כולו מונחים על כף מאזניים, כאשר הכפות שקולות. מעשה טוב אחד – מכריע את הכף ומביא לאדם ולעולם כולו תשועה והצלה. אם כולנו נוסיף בטוב, באור, בקדושה – ודאי יוכרע העולם כולו לכף זכות ותבוא הגאולה האמיתית והשלמה.

יש חדש

שבת של צמיחה

שבת זו, ט"ו בשבט, הוכרזה שבת שבה נעשה כולנו מאמץ מיוחד להגביר את כוח הטוב בעולם, על־ידי תוספת של מצוות ומעשים טובים, כדי להביא את הגאולה. צעירי־חב"ד יצאו במבצע ארצי רחב־היקף בסמה "מעשה אחד קטן משנה את העולם". למעלה מחצי מיליון עלוני הסברה מיוחדים מופצים על־ידי שלוחי הרבי, מנהלי בתי־חב"ד בארץ, בקריאה לציבור להוסיף בערב שבת ובשבת עצמה במעשים טובים, ובכלל זה לחזק את המנהג לאכול בט"ו בשבט מהפירות שנשתבחה בהם ארץ־ישראל, ולטפח את אהבת הארץ, פלטרין של מלך. פרטים על המבצע אפשר למצוא באתר chabad.org.il.

שבת אחת, עולם אחד

ברחבי העולם מקיימים שלוחי חב"ד את המבצע בסמה "שבת אחת, עולם אחד". לצורך זה הופקה ערכה מיוחדת על השבת, הכוללת את ברכת הדלקת הנרות, נוסח הקידוש ועוד – עם תרגום לשפת המדינה. הערכות מופצות במאות־אלפי עותקים, והן קוראות ליהודים לנסות לטעום את טעמה של השבת היהודית. פרטים על המבצע אפשר למצוא באתר oneshabbatoneworld.com.

קורס לסופרי סת"ם

בעקבות הביקוש הגובר וסופרי סת"ם נפתחים קורסים באזור המרכז, בחסות משרד התמ"ת. בקורסים יילמדו כל ההלכות, עם כל המפרשים, צורת האותיות וכתב אשכנזי וספרדי. הקורסים יועברו על־ידי סופרים מומחים ויראי־שמים, ובסיום תוענק לתלמידים תעודת הסמכה מגוף רבני מוכר. הזכאים יוכלו לקבל דמי אבטלה, הבטחת הכנסה והחזר נסיעות. טל' 054-4268080.

זמני השבוע

	ירושלים	תל־אביב	חיפה	באר־שבע	אילת	ניו־יורק
כניסת השבת	4:38	4:53	4:43	4:57	4:58	4:56
צאת השבת	5:53	5:54	5:52	5:56	5:57	5:58

כתובת המערכת: ת"ד 14 כפר־חב"ד 72915
טל' 03־9607588 • **פקס** 03־9606169
www.chabad.org.il • chabad@chabad.org.il
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולכשרות

נא לשמור על קדושת הגיליון

לא לחלל ולא להוציא

בשבת אסור לעשות מלאכות שמחללות את קדושת השבת. אך יש איסור שאין בו שום פעולה ומלאכה, ובכל־זאת הוא נאסר – זו היציאה מחוץ לתחום המותר בשבת. הציווי על כך נאמר בפרשתנו: "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי".

יש הבדל מהותי בין שני האיסורים הללו: איסורי מלאכה עניינם, שלא ייכנסו **לתוך** השבת דברים המחללים את קדושתה. המושג 'חילול שבת' משמעותו, עשיית חלל בתוך השבת, על־ידי הכנסת דברים זרים לה. לעומת זה, איסור היציאה מתחום שבת עניינו להפך – שלא להוציא את קדושת השבת למקום **אחר**.

שלוש רשויות

בהלכות ההוצאה בשבת יש הבחנה בין שלוש רשויות עיקריות: א) רשות היחיד – ביתו וחצרו של האדם; ב) רשות הרבים – מקום המשמש את כלל־הציבור; ג) חצר השותפים וכדומה, שאותה אפשר לעשות 'רשות היחיד' על־ידי עירוב חצרות ושיתוף מבואות וכיוצא באלה.

שלושת הסוגים הללו רומזים לכללות ענייני הבריאה שהאדם עשוי לבוא עמם במגע: א) ענייני קדושה, שהם בדוגמת 'רשות היחיד', כי הם שייכים ל'יחידו של עולם', הקב"ה; ב) ענייני איסור ודברים רעים, שההתייחסות אליהם היא בדרך של 'סור מרע', כי הם בבחינת 'רשות הרבים', ההפך מ'רשות היחיד'; ג) דברים שאינם מצווה אך גם אינם איסור, שהם בדוגמת 'חצר השותפים'.

'עירוב' בחיים הרוחניים

ההתייחסות לסוג האחרון יכולה להיות בשני כיוונים: א) 'קדש עצמך במותר לך' – להתנזר מהם, אף שאין בהם איסור, כדי להוסיף קדושה; ב) להעלותם לקדושה, בבחינת "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דָּעֵהוּ" – שימוש בדברים הללו לצורך עבודת ה'.

פעולה זו דומה לפעולת ה'עירוב' שעושים לצורך השבת, שעל־ידה מגדילים את תחומו של האדם. בלא ה'עירוב' התחום המותר ליהודי מצומצם יותר, אולם על־ידי ה'עירוב' מרחיבים את רשות הקדושה גם לשטחים שמצד עצמם לא נכללו בתוכה. כך על־ידי שימוש בדברים המותרים לצורך עבודת ה' מגדילים ומרחיבים את תחום הקדושה.

התעסקות בענייני העולם

מכאן עלינו ללמוד הוראה כללית בעבודת ה'. עיקר מהותו של יהודי היא הנפש האלוקית. בעבורו ההתעסקות בענייני העולם היא בבחינת ירידה והשפלה, כשם שבריאת העולם נחשבת ירידה לגבי הקב"ה. אולם התורה ציוותה: "ששת ימים תעבוד", ולכן האדם נדרש לעסוק בענייני העולם.

וכאן יש להיזהר משני דברים: א) שלא תתחלל קדושתו של היהודי, על־ידי הכנסת דברים שליליים לתוך מוחו וליבו (בדוגמת פעולות שהן חילול שבת); ב) שיהודי לא יוציא את כוחותיו 'מחוץ לתחום' – שלא ישקיע את כוחותיו הרוחניים בענייני העולם, כי הכוחות הללו נחוצים ללימוד התורה, לתפילה ולקיום המצוות.

(לקוטי שיחות כרך יא, עמ' 69)

מן המעיין מסירות נפש | *מאת הרב אליעזר ברוד*

זוכים לראות

"זה א־לי ואנווהו" (שמות טו,ד). "כל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר זה א־לי" (מדרש רבה). נשאלת השאלה, הלוא נאמר (שמות לג) "לא יראני האדם וחי"? אלא בשעת קריעת ים־סוף הלכו בני־ישראל בים במסירות־נפש, כי לא נקרע להם הים עד שהמים הגיעו עד חוטמם. מסירות־נפש זו נחשבת להם כאילו מתו, ולכן היה ביכולתם לראות מה שאי־אפשר לאדם חי לראות.

(אור התורה)

ראש־השנה למסירות־נפש

שביעי־של־פסח, היום שבו אמר הקב"ה "דבר אל בני־ישראל וייסעו" (שמות יד,טו), נחשב ראש־השנה למסירות־נפש. לכן בשביעי־של־פסח על כל אחד ואחד לקבל עליו, שבמשך כל השנה כולה תהיה לו תקיפות של מסירות־נפש, על התורה, על מצוותיה ועל עבודת הבורא.

(אדמו"ר הריי"צ מליובאוויטש)

משה רבנו קינא

כאשר נבקע הים, לאחר שנחשון בן־עמינדב קפץ לים, ובעקבותיו כל ישראל, קינא בהם משה רבנו. הוא, שהיה 'חכמה דאצילות', קינא בהם על מסירות־נפשם, שהייתה באמונה פשוטה. 'חכמה דאצילות' מבינה הכול בדרך אחרת, ומשה מקנא באמונה של היהודים הפשוטים.

(אדמו"ר הרש"ב מליובאוויטש)

ניסים אחר־כך

אף־על־פי ש"קריעת ים סוף" והליכת בני־ישראל בתוך הים ביבשה הייתה משולבת בנפלאות גדולות ובניסים רבים, בכל־זאת תחילת כניסתם למים לא הייתה בדרך ניסית. למים נכנסו בני־ישראל במסירות־נפש, ורק אחר־כך, ובזכות מסירות־הנפש, נקרע הים לפניהם.

(ספר המאמרים תרפ"א)

שחרור מהרגלים

להשתחרר מהרגלים אין זה דבר קל. היציאה מהרגילות היא עבודה של מסירות־נפש. האמת היא שכל אחד ואחד מישראל יש לו הכוח לעבודה זו, אלא שאין לאדם להסתפק בכך שיש לו כוח לזה, אלא עליו לשאוף שעבודת ה' שלו תהיה בפועל יותר מרגילותו.

(הרבי הריי"צ מליובאוויטש)

אמרת השבוע

עץ ופרי

חסיד של רבי חיים מאוטוניה שלח את בנו לבית־ספר שאינו ראוי. הצדיק הוכיחו בחריפות, ואף אמר לו שאם אינו מחזיר את הבן לחינוך של תורה, אין לו מה לחפש בד' אמותיו.

החליט החסיד ללכת לאחיו של הצדיק, שנחשב בעיניו 'מתון' יותר. האח קיבלו בחום. יום אחד ביקשו שילווהו בטיול היומי שהיה עורך במצוות הרופאים. הגיעו השניים לשדרת עצים, והצדיק החל לספר: "כשהיינו ילדים, לָקחנו המלמד לטיול בבוסתן עצי־פרי. הוא ניסה ללמדנו את סימניו של כל עץ ועץ, כדי שנדע להבחין בין עץ תפוחים לעץ אגסים, אבל לא ממש קלטנו זאת.

"עברו כמה חודשים", המשיך הצדיק בסיפורו, "וכשהחלו העצים להניב פירות, ידענו כי עץ שמניב תפוחים - עץ תפוח הוא, ועץ שענפיו עמוסים אגסים - עץ אגס הוא". הצדיק הישיר את מבטו בעיני החסיד ואמר: "שומע אתה, על־פי הפרי מזהים את טיבו של העץ".

הבין החסיד מיד למה ירמזו הדברים ומיד החזיר את בנו לחינוך של תורה ויראת־שמים.

מעשה שהיה | *מאת זלמן רודרמן*

מעגל שנסגר

נולדתי בירושלים, בשבת פרשת ואתחנן, י"א במנחם־אב תרפ"ט. השמחה על הולדתי הייתה מהולה במתיחות הכללית שהשתררה באותם ימים עם הערבים. איש עוד לא ידע כי נרקמת מזימה כוללת, שעתידה להקיף ערים רבות ברחבי הארץ.

סבי, הגאון רבי צבי־פסח פראנק, רבה של ירושלים, התכונן לעשות את השבת הבאה, פרשת עקב, בחברון – לרגל שבת 'שבע ברכות' של אחייניתו, בת גיסו, הרב אורלנסקי, רבה של זיכרון־יעקב. עם לידתי שונתה התכנית והוחלט שהסבא יישאר בירושלים וישמש סנדק בברית־המילה שלי.

בבוקר שבת פרשת עקב החלו הפרעות. יהודי ירושלים הסתגרו בבתיהם. גם סבי נותר בביתו. אבי, ר' תנחום, ושתי אחיותיי, החליטו להסתכן בהליכה ל'שערי צדק', מקום הברית. בהגיעם לשם פגשו את דודם, רבי אריה לוין, שהתגורר בקרבת מקום. רבי אריה שימש לבסוף סנדק בברית.

ביום ראשון הגיעו לירושלים הידיעות הקשות על הטבח בחברון. כמו־כן נודע על אירועי הדמים ברחבי הארץ, ובכלל זה בירושלים עצמה. בין הנטבחים בחברון היה גם הרב אורלנסקי, אבי הכלה. החתן והכלה עצמם נמנעו ברגע האחרון מלהגיע לחברון, ובכך ניצלו חייהם.

סבי קיבל את הידיעות בצער עמוק. בתוך היגון הרב על גדיעת חייהם של יהודים בכלל ושל בני משפחה בפרט, היה מקרה אחד שהסב לסבא ייסורי־נפש, שלא נרפאו כל ימי חייו.

וזה דבר המקרה:

כשנה קודם לכן פנה אליו ראש ישיבת חברון, הגאון רבי משה־מרדכי אפשטיין, וביקש את התערבותו בעניינו של אחד התלמידים, תושב ניו־ג'רסי שבארצות־הברית. אותו בחור נפשו חשקה בתורה, אך הוריו לחצו עליו לחזור לביתו בגלל הסכנה הנשקפת בארץ־ישראל.

סבי היו לו מהלכים בקרב יהודים בחו"ל, והרב אפשטיין ביקשו להפעיל את השפעתו על ההורים שיניחו לבנם להישאר בישיבה. ואכן, סבי נכנס לעובי הקורה, והבחור נשאר בחברון. בחור זה היה בין הנטבחים באותה שבת. הירצחו רבץ אפוא על מצפונו של סבי והוא מיאן להתנחם עליו.

שנים חלפו. בחודש כסלו תשכ"א כבר הייתי נשוי ואב לתינוק, וגוייסתי לשירות מילואים. לילה אחד נכנסתי לשיחה עם אחד החברים ביחידה, שנתגלה כבקי בתולדות ארץ־ישראל. משום־מה עלה העניין של פרעות תרפ"ט וסיפרתי, כמיטיב לפי תומי, על הבחור מניו־ג'רסי שנרצח בישיבה בחברון.

בן־שיחי הקשיב בתשומת־לב ואמר: "עתה נשלמה התמונה כולה". מתברר שהלה ידע את המשך הסיפור בלא שידע את ראשיתו. וכך סיפר: אביו של תלמיד הישיבה מחברון היה סנטור בבית־הנבחרים האמריקני. אמנם הוא לא חבש כיפה, אך החשיב עצמו יהודי דתי. בנו, שהתחזק בשמירת תורה ומצוות, ביקש ללמוד בישיבה בארץ־ישראל דווקא. באין־ברירה נכנעו הוריו לרצונו.

לאחר ששכלו את בנם, בפרעות תרפ"ט, הפך האב השכול את אבלו למנוף של פעילות למען היישוב היהודי בארץ־ישראל. הוא פתח במסע לחצים נמרץ על משרד־החוץ האמריקני, שיתבע מממשלת בריטניה לחדול ממתן יחס מועדף לערביי ארץ־ישראל לעומת תושביה היהודים.

פעולותיו של האב השיגו את המטרה, והדיפלומטיה הבריטית נכנעה ללחץ האמריקני. הנציב העליון, ג'ון צ'נסלור, שהעניק לערבים יחס אוהד ונהג ביהודים יד קשה, הוחלף בארתור ווקופ, שהיה הנציב הטוב ביותר ליהודים.

בימי כהונתו של ווקופ הייתה הרווחה ליהודי היישוב. ווקופ פתח את שערי הארץ לעליית יהודים. לעלייה זו הייתה השפעה מכרעת על המאזן הדמוגרפי בארץ, לטובת היהודים. לימים התברר כי בזכות מדיניות זו גם ניצלו רבים־רבים מגיא ההריגה באירופה.

בסיום שיחתנו חשתי כי אני מוכרח לפגוש את סבי ולספר לו על כך. חשבתי כי הדברים עשויים להביא מעט נחמה לליבו הדווי, כאשר יֵדע את ההתפתחויות החיוביות לאחר הירצחו של תלמיד הישיבה הקדוש.

חזרתי לביתי ביום רביעי בלילה. בשבת הקרובה עתיד הייתי לראות את סבי, אך חשתי דחף עז לפגוש אותו כבר באותו לילה.

כשהגעתי לבית סבי שמח לקראתי אך היה מופתע משעת הביקור. "יש לי סיפור בשבילך", פתחתי ושיתפתי אותו בפרטים החדשים שנודעו לי. הוא ישב והקשיב, ודמעות של התרגשות זלגו מעיניו. "לא היית צריך לטרוח כל־כך", אמר, "אבל שימחת אותי מאוד שלא חיכית לשבת". ישבתי בחברתו עוד שעה קלה, וקודם שנפרדנו שב על דבריו כי שימחתי אותו מאוד.

בשבת בבוקר, כ"א בכסלו (תשכ"א), יצאתי מביתנו בשכונת בית־וגן בדרכי לבית סבי שליד שכונת קטמון. בדרך עצרתי ליד בית אחותי, ושם קיבלתי את הבשורה הקשה על מותו הפתאומי של סבי, שעה קלה קודם לכן.

באותם רגעים נדמה היה לי כי אני שב ושומע את קולו של סבי האומר לי, פעם אחת ועוד פעם: "שימחת אותי מאוד שלא חיכית לשבת".

מאז מלווה אותי תחושת סיפוק עמוקה על שהספקתי להביא לידיעתו את דבר הישועה שהתערבותו בעניין הבחור הביאה לאלפי יהודים ולארץ־ישראל.

(לפי סיפורו של הנכד, ר' יעקב פרנק, לירוחם לנדסמן מ'משפחה')

חסידות | *מאת מנחם ברוד*

האדם כאילן

ט"ו־בשבט הוא ראש־השנה לאילנות, אך גם אנו, בני־האדם, מציינים את היום הזה. אין אומרים בו 'תחנון' ונהוג לאכול מפירות האילן – על־יסוד הפסוק "כי האדם עץ השדה". חגו של האילן קשור אפוא גם עם האדם.

על הפסוק הזה ("כי האדם עץ השדה") שואלת הגמרא (תענית ז,א): "וכי אדם עץ השדה הוא?!", ומשיבה שיש שני פסוקים, סותרים לכאורה. פסוק אחד אומר: "כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות", ופסוק שני: "אותו תשחית וכרת". מסבירה הגמרא: "אם תלמיד־חכם הגון הוא – ממנו תאכל (תלמד ממנו) ואותו לא תכרות; ואם לאו – אותו תשחית (סור מעליו)".

בפשטות, השוואת האדם לעץ השדה משמשת משל בלבד, אך העובדה שבכל־זאת הגמרא שואלת את שאלתה ("וכי אדם עץ השדה הוא?!") מוכיחה שלדעתה הדמיון בין האדם לעץ אינו משל בלבד, אלא העץ מבטא את מהותו של האדם. האומנם אילן דווקא – ה'צומח' – הוא המתאר את מעלת האדם – ה'מְדַבֵּר'?!

קשר למקור

מעלתו המיוחדת של הצמח (אף לעומת ה'חי' וה'מדבר'), שמקור חיותו אינו נסתר. כל הברואים נוצרו מן האדמה, כמאמר הפסוק (קוהלת ג,כ): "הכול היה מן העפר", אך רק הצמח ממחיש את הקשר אל האדמה: הצמח מחובר תמיד אל הקרקע ויונק ממנה את חיותו. אם מנתקים אותו מהאדמה, הוא גוֹוע ונובל. לעומתו, בעלי־החיים והאדם אינם צריכים להיות קשורים אל שורשם ומקורם ואל אימם־יולדתם. הם יכולים ללכת ממקום למקום, ואינם זקוקים לאספקה בלתי־פוסקת של חומרי־מזון.

בכך ייחודו של ה'צומח' מה'חי' וה'מדבר'. הצמח מבטא את הקשר המתמיד שלו אל מקור חיותו, עד שכל ניתוק ממנו גורם לכיליונו. האילנות מבטאים זאת ביתר שאת, שכן הם מתקיימים קיום ממושך וסובלים את כל שינויי העונות של השנה, ועם זה נותנים פרי שנה אחר שנה (שלא כצמחים עונתיים, הגועים בתום עונתם). הדבר מבטא את הקשר האיתן שלהם עם האדמה, עד שאפילו שינויי העונות אינם פוגמים בהם.

מבחנו של אדם

בתורת החסידות מוסבר, שגם בנפש האדם כלולים ה'דומם', 'צומח', 'חי' ו'מדבר'. ה'דומם' שבנפש הוא האותיות; ה'צומח' – המידות (הרגשות), שנראית בהן צמיחה מקטנות לגדלות; ה'חי' הוא השכל, שיש בו תכונת חופש התנועה לכל מיני כיוונים; וה'מדבר' שבאדם הוא עצם הנפש, שממנו מקור הדיבור.

אך המעלה של החיבור עם הנפש נראית דווקא ב'צומח' שבאדם – במידות, ברגש. הרגשות משקפים יותר מכל חלק אחר באישיות את מהות האדם. אף ביחסים שבין אדם לחברו חשובים לנו הרגשות הרבה יותר מהשכל או מכוח הדיבור. אנו אוהבים אדם טוב־לב, רגיש, ישר, הגון. אלה תכונות הרגש. זאת, משום שהרגשות מאוחדים תמיד עם הנפש – בדיוק כשם שהצמח מחובר תמיד אל הקרקע.

תפקידו העיקרי של אדם עלי־אדמות אינו כל־כך פיתוח השכל, אלא בירור ותיקון המידות. כשאדם מעדן ומתקן את מידותיו, הוא מתקן את נפשו, כי המידות קשורות ישירות עם הנפש. כל מעלת השכל היא, שיש בכוחו להשפיע על הלב (גדולתו של "וידעת היום", שהוא מביא לידי "והשבות אל לבבך").

עתה אנו מבינים את משמעות הפסוק "האדם עץ השדה". כשם שעיקרו של אילן הוא חיבורו אל הקרקע, כך האדם – עיקרו המידות שבלב. תלמיד־חכם אינו נבחן בכך שהוא חכם, אלא בשאלה אם הוא "הגון". רק אם מידותיו מתוקנות, אזי "ממנו תאכל" – ממנו תלמד.

חווה של מצוות

כהן (משמאל) ושלי: חווה שיתופית למצוות חקלאיות

ב פאתי היישוב אור הגנוז, שלמורדות הר מירון, שוכנת חוות 'תזכו למצוות' – חווה שיתופית לקיום מצוות התלויות בארץ. כחמישה דונמים של קרקע, שעליה מגדלים גפנים, עצי זית, חיטה ושעורה, לצד כבשים, חמורים ואתונות. מקימי החווה הם צמד אילים, ושותפים בה רבים מכל הארץ. הצמד הם **איל שלי ואיל כהן**, שני חברים טובים, תושבי צפת.

שלי מסביר את עיקרי הרעיון שמאחורי החווה: "יש מצוות רבות שיהודי מן היישוב יכול לחיות חיים שלמים בלא שיזדמן לו לקיימן. מצוות כמו כלאיים, לקט, שכחה, פאה, פטר־חמור, מתן הזרוע הלחיים והקיבה לכוהן ועוד. אפילו חקלאים משתפים בדרך־כלל לא־יהודי בבעלות על גידוליהם, כדי לפטור עצמם מאותן חובות הלכתיות. החווה שלנו הוקמה במגמה הפוכה – כדי לקיים את כל המצוות הללו וכדי לזַכות בהן יהודים רבים ככל האפשר".

חוויה בגואה

יוזם הרעיון הוא איל כהן (36), שנולד וגדל בעיירה אזור, באווירה שבה יהדות לא הייתה יותר מ"פולקלור חביב". לאחר הצבא נסע למזרח הרחוק והתמסר למדיטציות. יום אחד, בעודו יושב על חוף הים בגואה שבדרום הודו, מרוכז בעצמו, חווה חוויה עמוקה מאוד.

"עוצמת החוויה הבהילה אותי", הוא נזכר. "בעקבותיה הגעתי למסקנה שיש ישות חזקה מאוד המנהיגה את היקום. 'יש כאן למישהו תנ"ך?', פניתי לחברים בסביבתי. אחד מהם הושיט לי תנ"ך והתחלתי לקרוא בו בשקיקה. מאז לא עזבתי אותו".

עורך־הדין נדלק

כהן חזר ארצה, התחזק בקיום תורה ומצוות והקים בית בישראל. הוא מתגורר בצפת. למד ב'כולל' על־שם רבי יהודה בר עילאי, השוכן בין צפת למירון. כשלמד מסכת ראש־השנה בגמרא וסדר זרעים במשנה, התעוררה בליבו משיכה למצוות התלויות בארץ. "ראיתי בילקוט־שמעוני שהסיבה לתאוותו של משה רבנו להיכנס לארץ הייתה ש'אמר: הרבה מצוות נצטוו ישראל על־ידי ואין מתקיימות אלא בארץ; אכנס אני כדי שיתקיימו כולן על־ידי!'. הדבר הגביר בי את החשק להיכנס לעניין וליישמו".

הוא החל לבדוק אפשרויות לחכירת קרקע באזור מגוריו. ההשגחה זימנה אותו למשרדו של עורך־דין צעיר, איל שלי (26), המתמחה במקרקעין. כששטח את הרעיון באוזני עורך־הדין, נדלק האחרון והציע לו מיד שותפות. כך החל להתגלגל עניין החווה השיתופית.

הסכם שותפות

לא חלף זמן רב, החווה נחכרה, השתילים ניטעו והוקצה בה שטח לגידול בעלי־חיים. השניים פנו לרב **יוסף אפרתי**, ראש 'בית־המדרש הגבוה להלכה בהתיישבות החקלאית', שניאות להדריכם ולפקח על הצדדים ההלכתיים של החווה.

השותפות שהם מציעים לציבור הרחב נעשית תמורת תשלום חודשי קבוע. כל שותף חותם על 'הסכם שותפות', שבו סעיפים שנועדו להבטיח את היכולת לקיים את המצוות. למשל, אם השותף אינו יהודי (ביודעין או שלא ביודעין), שותפותו בטלה מעיקרה וכספו ניתן לחווה מתנה גמורה. אם הוא, להבדיל, כוהן או לוי (ביודעין או שלא ביודעין), דבר שעלול לפטור את כלל השותפים מכמה מצוות, יופנה כספו לשותפות בחלקה מוגדרת בחווה, שנועדה לכוהנים וללוויים בלבד. לפרטים: 1-800-100-613.

שנת "מעשר עני"

שאלה: השנה, תשס"ז, היא שנת 'מעשר עני'. מה משמעות הדבר?

תשובה: שנה זו היא השישית במניין שהחל אחרי שנת השמיטה האחרונה, שחלה בתשס"א. בשנה הראשונה והשנייה, הרביעית והחמישית, מפרישים מיבול הארץ, בין השאר, 'מעשר שני', ואילו בשנה השלישית והשישית לשמיטה מפרישים במקומו 'מעשר עני'.

דיני שנת המעשר חלים על הירקות הנלקטים מראש־השנה והלאה (ועל הפירות שהגיעו לשליש הבשלתם, ולדעות אחרות לשליש גודלם, אחרי ט"ו בשבט, ראש־השנה לאילנות. בין הפירות הללו אפשר למנות שקד, שסק, אפרסק ומקצת הלימונים). מרוב הירקות המגיעים בימים אלה לשווקים, ומהפירות שיגיעו באביב, צריך להפריש 'מעשר עני'.

ההבדל העיקרי בין 'מעשר שני' ל'מעשר עני' הוא, שב'מעשר שני' יש קדושה ופודים אותו במטבע; לעומתו, 'מעשר עני' אמנם חייבים להפרישו או לפחות לקבוע לו מקום, אבל אין בו קדושה, אלא הוא שייך לעניים.

בפירות ובירקות שבוודאי לא הופרשו מהם תרומות ומעשרות, חייבים גם לתת את ה'מעשר עני' לעניים. בירקות הנמכרים בשוק, שהם 'ספק טבל', יש דיון אם דיי שקובעים חלק מסויים מהפירות או הירקות כ'מעשר עני', או שצריכים גם לתיתם לעניים, מספק, אף ש"המוציא מחברו – עליו הראיה", מכיוון שבמתנות עניים אמרו חז"ל: "צדק משלך ותן לו". למעשה מקילים בזה.

את ה'מעשר' הוודאי, לאחר הפרשתו כדין, יש למסור לעניים או למוסד חינוך שמאכיל גם בני־עניים. כדי להקל את הנתינה בהפרשות עתידיות, פסק בעל 'מנחת שלמה' שאפשר להלוות לעני סכום מראש, שיתקזז מן המעשר, וגם לקבוע אותו כ'מַפְיר' שכל ה'מעשר עני' שייך לו עם הפרשתו (מכוני 'התורה והארץ' ו'תנובות שדה' עושים זאת בעבור כל מנוי).

מקורות: גיטין ל,א. חולין קלד,א. רמב"ם מעשר פ"ז ה"ה־ו. פי"ג ה"כ־כא. שו"ע יו"ד סי' רנט ס"ה וביאור הגר"א ס"ק טו. התורה והארץ א,49. משפטי ארץ תרו"מ פט"ז ופי"ז. קצירת השדה פט"ו.